

Daar waar geen mens meer wat te zeggen had

Groninger Forum - De grens voorbij

Achtergrond - 23 juli 2010

Anne Liemborg (1926) voer vaak mee op de Butterfahrten, boottochtjes waarop je goedkoop drank en sigaretten kon kopen. "Het was niet alléén koperij. Het was vooral een prachtig uitstapje. Velen gingen wekelijks." *Deel 3 van de serie De grens voorbij.*

Mijn dochter werkte in de Eemshaven. Zij verkocht kaarten voor de *Butterfahrt*. Dat waren boottochtjes waar met belastingvoordeel drank, sigaretten en parfum werden verkocht.

In de tijd van de boterberg verreekte de regering het om de boter goedkoper te maken. Maar de vaart was er achter gekomen dat mensen op belastingvrije boter afkwamen. Vandaar de naam. Al in de jaren '60 had je iets dergelijks in de Oostzee: passagiersscheepjes die de Kielerbocht doorvoeren en binnen een dag het zuidelijk deel van de Oostzee overstaken. Buiten de territoriale wateren, waar geen mens meer wat te zeggen had en waar geen wet meer gold.

Op een zondagmiddag in 1995 ging ik eens kijken bij de *Butterfahrt* in de Eemshaven. Ik was al met pensioen. Praktisch mijn hele leven heb ik gevaren; mijn ouders en voorouders waren ook schippers. De kapitein van de boot vroeg: "Wil je mee?" "Ja", was mijn antwoord, "maar dan wel op de brug". Zo ben ik daar gekomen. Eerst om de kapitein af en toe af te lossen, maar op den duur ging ik dagelijks.

Die schepen vertrokken met 500 passagiers uit de Eemshaven, meer Duitsers dan Nederlanders. Ze namen een flesje jenever mee, dat lustten ze wel, maar het was niet alléén koperij. Het was vooral een prachtig uitstapje. Velen gingen wekelijks en er waren erbij die tweemaal per week van de partij waren. Zoals dat omaatje uit Quackenbruck - heel veel ouderen lééfdén er op. Zo'n haast hadden ze om op de boot te komen, dat ik ze naar adem happend aan de reling opving, zodat ze niet het dek op rolden. "*Ihr seid immer lieb für uns*", zeiden ze.

Tijdens de oorlog - ik voer nog met mijn ouders - werkte je met de Duitsers mee. Bieten, steenkool, aardappelen vervoeren: uiteindelijk was 't allemaal ten dienste van hen. Je moest overleven. Al was het een vrij bestaan, als er op een brug weer

een Duitser stond of een Duits jachtje voer... dan voelde je die onderdrukking. Op een ochtend in St. Nicolaasga zag ik een paar honderd meter verder in het boerenland hoe Duitsers drie mannen uit een auto schopten en doodschoten.

Met Duitse collega's of bemanningsleden voelde ik het later een enkele keer: bliksem, dat is een verkeerde geweest. Dan draaide ik me om. Maar de meesten waren net als wij: vrijdenkend en hard werken voor je centjes. Hele fijne collega's. Ach, aan weerszijden van de Dollard en de Eems wonen dezelfde mensen.

Maar waar ze lange tijd niet over uit waren, was waar de grens precies lag. Een hele tijd heeft Duitsland gezegd: de grens ligt in de Eems. Nee, zei Nederland, de grens ligt tot aan de Dijk - de Eems is van ons. Ik heb er een jaar of zeven met een zandzuiger gevaren. Een collega van mij die aan de andere kant van de boei bezig was geweest, ontving een schrijven van Duitse zijde. Dat hij gezogen had op Duits gebied en een boete kreeg. Ik niet, want ik lag aan de andere kant van de boei. Sindsdien paste ik wel op dat ik nooit voorbij die denkbeeldige grens ging. Ik bleef mooi aan deze kant van de boei! Of ze er ooit over uitgepraat geraakt zijn, weet ik niet.

Dit is een van de verhalen die zijn ingestuurd voor de [verhalenwedstrijd van het Groninger Forum](#). De wedstrijd maakt onderdeel uit van het project 'De grens voorbij' over de veranderde betekenis van de Nederlands-Duitse grens in Groningen.

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel:

<https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/3217/daar-waar-geen-mens-meer-wat-te-zeggen-had>